

За науковці Кадрри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМУ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО
ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПORA ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

РІК ВИДАННЯ 43-й.

№ 10 (1264).

18 БЕРЕЗНЯ, 1977 р.

Ціна 2 коп.

Повніше використовувати педагогічні резерви

ВІД ЧОГО ЗАЛЕЖИТЬ ПІДВИЩЕННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ! ПРО ЦЕ РОЗМІРКОВУЄ У СВОЇЙ СТАТТІ ЗАВІДУЮЧИЙ КАФЕДРОЮ ПЕДАГОГІКИ ДОЦЕНТ І. І. КОБИЛЯЦЬКИЙ.

Нещодавно виїзна Колегія Мінвузу України розглянула роботу університетів республіки за 1976 рік, і наш університет було відзначено грамотою Міністерства за кращі показники по основних видах роботи. Зокрема, й за те, що в університеті за останні роки поступово зростала успішність студентів.

І ось виникає питання, а завдяки яким факторам успішність зростала? Мабуть, усім зрозуміло, що тут нічого чудодійного немає. Напружена праця колективу викладачів і студентів зумовила це зростання.

Кафедра педагогіки університету це питання вивчала, і про деякі виявлені закономірності можна вже говорити.

Ще за кілька років до введення поточного контролю і атестації студентів було встановлено, що над матеріалом лекційних курсів, з яких не проводяться семінарських чи практичних занять, студенти, як правило, не працюють. А точніше, — тільки 20—25 процентів студентів працювали в семестрі над лекційними курсами. Біля 50—60 процентів починали щось робити під кінець семестру. А решта «готувались» до іспитів тільки в дні сесії.

Добре відомо, що знання, добути за рахунок зубрячки — неповноцінні знання. Тільки систематична праця над курсом дає можливість заглибитись як слід у методологію і теорію науки, сформувати власні переконання і навчитись використовувати добути знання в практиці.

Проведене кафедрою педагогіки дослідження з цього питання після двох років, як було введено поточну атестацію, показало зовсім інше ставлення студентів до лекційних курсів. З самого початку слухання лекцій біля 70—75 процентів студентів опрацьовують не тільки підручники, якщо вони є, а й рекомендовану літературу, виконують різні завдання викладача, що читає курс.

І тепер виникає питання, а чи всі можливості поточного контролю за самостійною роботою студентів і періодичної атестації нами використовуються для підвищення якості знань студентів?

Матеріали наші показують, що є ще великий резерв, невичерпані педагогічні можливості для допомоги студентам у поточній самостійній роботі.

І ці можливості часто гус-

то приховуються невдалою методикою поточного контролю. Навіть самі студенти, особливо кращі з них, хотіли б, щоб поточний контроль сприяв заглибленню у науку, стимулював творчий підхід до її теоретичних і практичних проблем, а не зводився б до формального контролю, який, як відомо, штовхає студента на шлях зубрячки.

Якості знань — постійну увагу!

Дехто вважає, що для ефективного контролю потрібно знати якусь незвичайну, обов'язково нову методику. Працювати в цьому плані потрібно. Але хто довів, що так звана традиційна методика не може бути ефективною? Потрібно лише творчо і педагогічно доцільно її використовувати. Відоме прислів'я говорить: ті методи ефективні, якими добре володіє викладач.

Ось ці «традиційні» методи:

1). КОЛОКВІУМИ. Чомусь їх недооцінюють, говорять, що це школярство. Але ж будь-який метод можна звести до школярства. Матеріали з цього питання показують, що коли колоквіум проводиться не як формальне опитування або «виловлювання» неідеально підготовлених студентів, а творчо, з наближенням до семінарського заняття, то такий колоквіум приносить велику користь. І не треба жалкувати за однією чи двома лекціями, щоб ці години використати для ефективно проведеного колоквіуму.

2). ПІДГОТОВКА СТУДЕНТАМИ ТВОРЧИХ РЕФЕРАТІВ. Це досить ефективний метод, бо з допомогою рефератів студент починає дивитись на ті чи інші питання науки і практики як початкуючий дослідник, навчається бачити проблеми. Виявляються нахили і здібності студента. А це важливо не тільки для атестації, а й для виховання молодого фахівця.

3). ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ. Це теж ніби шкільний метод. Але у вищій школі контрольна робота має виявляти не просту обізнаність студента. В умовах університету це повинні бути творчі роботи — виявляти здатність студента робити самостійні висновки й оцінки, розуміння методології і теорії питання, уміння

застосовувати знання в лабораторних умовах, використовувати технічні засоби.

4). ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ З ЛЕКЦІЙНИХ КУРСІВ. Це досить гнучкий метод. Завдання бувають різні: теоретичного і практичного характеру. Не можна тільки зводити ці завдання до конспектування літератури і потім атестувати студента в залежності від товщини конспектів (на жаль, таке було в університеті). Знання і опрацювання літератури перевіряється в інший спосіб — і на консультаціях, і на колоквіумах і т. ін.

5). СПІВБЕСІДИ НА ПОЧАТКУ ЛЕКЦІЇ. Це теж відомий метод, але його не використовують, щоб «не витрачати час». Таке побоювання безпідставне. Десять, а може й п'ятнадцять хвилин, використані на розумну співбесіду, підносять увагу й активність студентів на лекції і спонукають їх готуватись до наступної лекції. А це вже такий здобуток, що повністю перекиває «втрапу» невеликої частини.

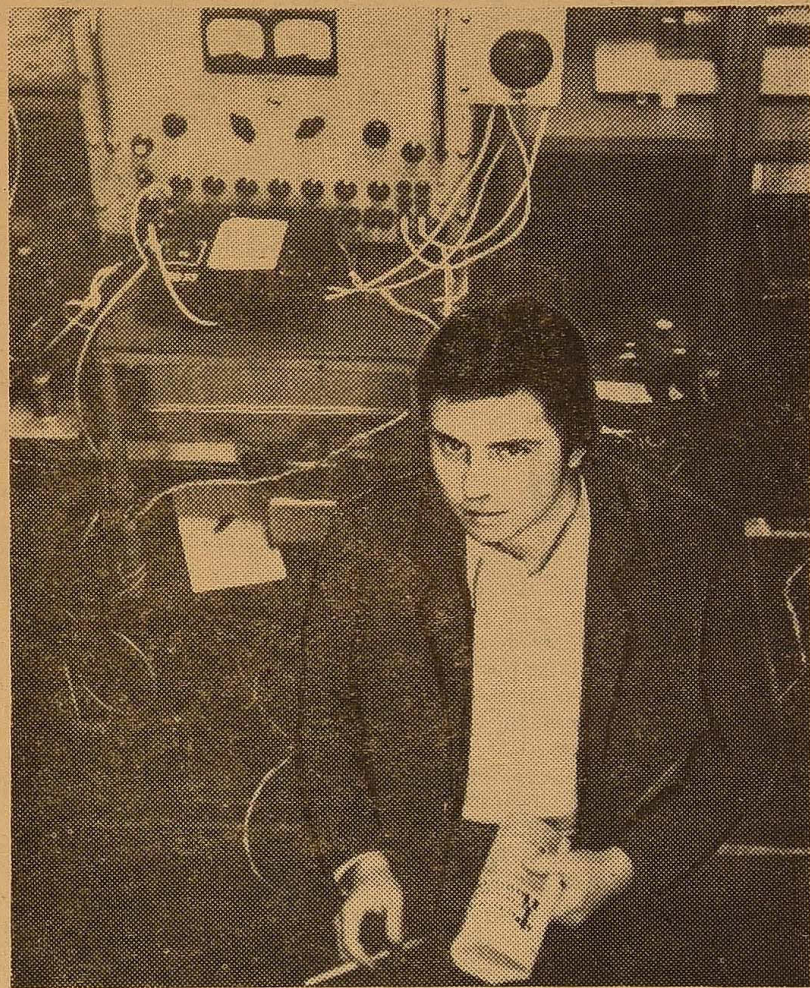
6). ТЕМАТИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ ЗА ВИКЛИКОМ ВИКЛАДАЧА. Цей метод також досить ефективний, коли лектор запрошує на кафедру окремих студентів на бесіду з оголошеної заздалегідь теми. Це дає можливість і вивчати студентів, і завчасно надавати їм належної допомоги.

Це тільки частина тих методів, що добре відомі і можуть бути ефективно використаними для поточного контролю за роботою над лекційними курсами і атестації студентів.

Потрібно тільки звернути увагу на те, що викладені вище методи контролю можна лише умовно назвати методами контролю. Фактично це є методи навчання і виховання студентів. І не тільки тому, що навчання, виховання й контроль відбуваються як єдиний комплексний педагогічний процес. А й тому, що викладач і кафедра не можуть перетворюватись на «контролерів», що лише невблаганно фіксують наслідки навчання. Завдання наше інше: допомагати студентам систематично працювати, заохочувати їх творчі пошуки, підтримувати їх, а найголовніше, мабуть, буде те, щоб створювати у студентів перспективу у науці, вчити бачити її розвиток і значення для практики, підтримувати впевненість у своїх можливостях.

Про методи контролю через семінарські і практичні заняття — у наступній статті.

Правофлангові

Ленінський стипендіат Валерій Іванов у нинішньому році закінчує фізичний факультет. Зараз у нього в самому розпалі робота над дипломним дослідженням. А нещодавно він проходив педагогічну практику в технікумі вимірювань, читав фізику на I-му курсі.

Хто він, Валера? Відмінник. Ленінський стипендіат. А почалось все в того, що його старший товариш Діма Поліщук, з яким вони виростили в одному дворі, вступив до фізфаку. Багато розговідав про факультет. І Валера за його порадою в дев'ятому класі перейшов в школу з

математичним ухилом, а крім програми займався ще в гуртку з радіоелектроніки і в фізичному. Вступні іспити склав успішно, а зараз, після п'яти років навчання, роботу в науковій лабораторії вважає «самою цікавою подією».

Товариші-однокурсники і викладачі відзначають такі риси Валерія Іванова, як розум, працелюбність і скромність. Нещодавно партійна організація факультету прийняла його кандидатом у члени КПРС.

На знімку: Ленінський стипендіат, студент V курсу фізичного факультету Валерій Іванов. Фото Д. Шиліна.

Репортёрська служба

Нещодавно відбувся міжвузівський семінар викладачів кафедр історії КПРС вузів Одеси на базі опорної кафедри історії КПРС нашого університету.

Перед присутніми виступив лектор політуправління Червонопрапорного Одеського військового округу полковник Є. П. Макаров.

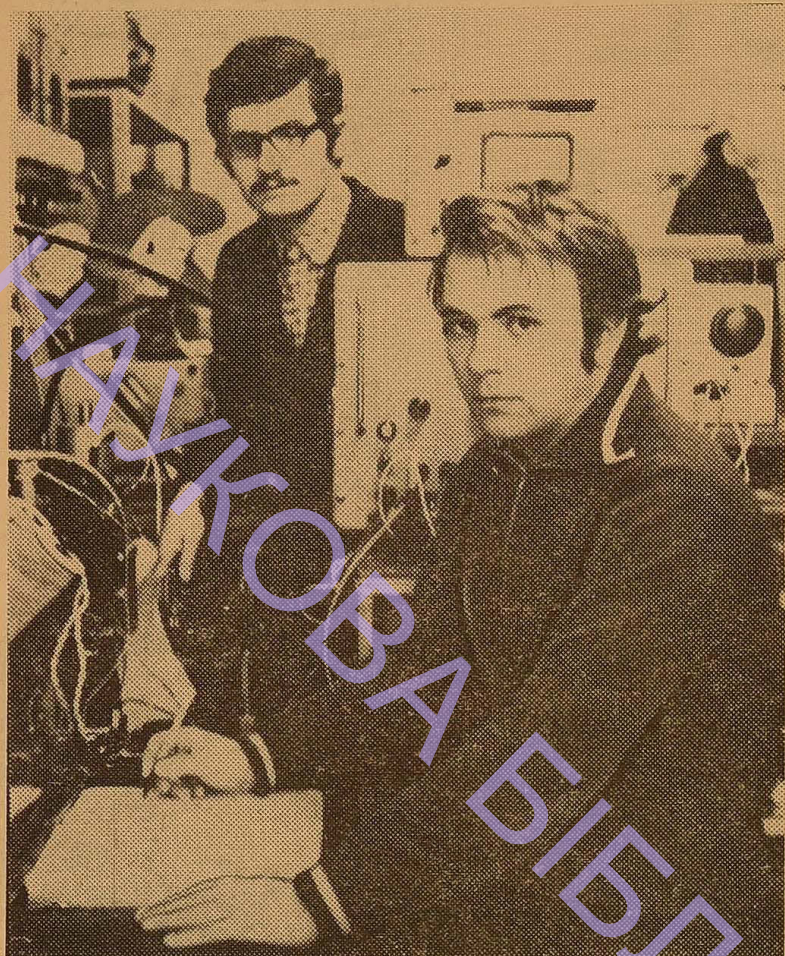
З інформацією про республіканський семінар «Радянський спосіб життя та ідеологічна боротьба», що проходив у Львові, виступив доцент А. Л. Піщевський.

РОЗПОДІЛ ВИПУСКНИКІВ РОЗПОЧАТО

14 березня відбувся розподіл за призначенням випускників геолого-географічного факультету.

РІШЕННЯ
XXV
ЗІЗДУ
ПАРТІЇ
В ЖИТТЯ!

ДИПЛОМНИКИ

ВETERАНИ КОМСОМОЛУ В СТРОЮ

НАЗУСТРІЧ 60-РІЧЧЮ
ВЕЛИКОГО ЖОВТНЯ

В університеті створено раду ветеранів комсомолу, яка проводить свою роботу в контакт з комітетом комсомолу під керівництвом партійної організації. Основним завданням ради ветеранів є мобілізація ветеранів комсомолу на активну участь в комуністичному вихованні студентської молоді: допомога в організаційній і агітаційно-пропагандистській роботі комсомольській організації по вирішенню завдань XXV з'їзду КПРС, пленумів ЦК КПРС і XVII з'їзду ВЛКСМ, а також по підготовці святкування 60-річчя Великого Жовтня.

На факультетах створені і працюють секції ветеранів комсомолу. Керівники секцій є членами ради ветеранів комсомолу університету. Рада ветеранів проводить свою роботу у відповідності з планом, погодженим з комітетом комсомолу і схваленим парткомом.

В 1976/77 учбовому році велику увагу рада приділяла і приділяє встановленню ділових контактів секцій ветеранів з комсомольськими організаціями на факультетах. Заслуховувались звіти керівників секцій факультетів: фізіологічного (доцент Є. В. Горюховська), хімічного (доцент З. П. Суранова), біологічного (доцент М. В. Домбровська) та ін.

Обмін досвідом показує, що на факультетах ветерани комсомолу проводять значну і важливу роботу по наданню допомоги комсомольському активу у плануванні і організації внутрішнішньої роботи. Ветерани комсомолу З. П. Суранова, В. В. Ніконов, М. В. Домбровська, Н. Г. Пушек та ін. беруть участь в роботі курсових, факультетських комсомольських бюро, у звітно-виборних зборах, у зборах, присвячених підготовці гідної зустрічі 60-річчя Великого Жовтня, у Ленінських уроках і заліках.

На зборах активу комсомолу (Є. В. Сизоненко, А. З. Яровой, Н. І. Калюжко, М. В. Павлюк, Є. В. Горюховська, А. В. Гриньова, В. Т. Ружейников та ін.) рада ветеранів розглядала питання про надання допомоги

На п'ятому курсі студенти пишуть дипломні роботи. По-різному пишуть. Деякі йдуть на цілий день в бібліотеку і сидять там, обклашшись книжками. Інші повертаються з експедицій. З матеріалами досліджень, зразками пород, картами рельєфу. Один наш студент геофаку летів якось з Владивостока після чотиримісячної геологічної практики. Бортпроводниця підозріло покосилася на його важезлезний рюкзак. Звідки їй було знати, що там у нього не «просто камінці», а зразки пород «для диплому» і ще кілограмів десять різних мінералів для факультетського музею.

Треті для того, щоб написати дипломну роботу, відправляються в інші міста, щоб відвідати там музеї, театри, архіви, гортати підшивки газет зустрітись з людьми. Так, наприклад, зробив філолог Боря Чумаченко. Тема його дипломної пов'язана з розвитком української драматургії, з постановками вистав українськими театрами. Він вже побував в Миколаєві. Попереду — Хмельницький, Івано-Франківськ...

Фізики весь свій «дипломний» час проводять в лабораторії. Ви бачите їх на знімку. Знайомтеся: Володя Василенко, Валера Кривунченко. Коли я прийшов в лабораторію, вони повністю були захоплені своїми приладами й графіками кривих.

«ВЕЛИКИЙ ЖОВТЕНЬ»

КНИЖКОВА ВИСТАВКА У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ

У Постанові ЦК КПРС «Про 60-у річницю Великої Жовтневої соціалістичної революції» говориться, що перемога Жовтня — головна подія XX століття, яка докорінно змінила хід розвитку всього людства. 7 листопада виповнюється 60 років Великому Жовтню. Цю дату готується зустріти все прогресивне людство, вся наша країна.

В науковій бібліотеці оформлено книжково-ілюстративну виставку «Великий Жовтень» (назустріч 60-річчю). Основні її розділи: «Ленін — вождь Жовтня», «1917-й рік», «Роль КПРС в побудові суспільства розгорнутого соціалізму», «Економічна стратегія партії», «Соціальне обличчя радянського суспільства».

Найцікавіші книги, представлені на стендах, видано в 1976 році. Серед них — А. П. Ненароков, «1917, Великий Октябрь: краткая история, документы, фотографии». М., Политиздат, 1976.

В книгу входять документи, матеріали преси, витяги із спогадів, фотознімки і кадри із хронікальних фільмів, що дають можливість показати картину нарощування революції по всій країні. Автор — упорядник книги, старший науковий співробітник Інституту історії СРСР Академії наук СРСР, кандидат історичних наук — пропонує нам календар історії, календар 1917 року. Кожен місяць революції подано коротким нарисом основних подій, оцінок фактів, понять, облич. Автор спирається на дослідження багатьох істориків Жовтня, що змогли, керуючись ленінською методологією історичного дослідження, передати хвилюючу картину бо-

ротьби мільйонних мас за своє краще майбутнє.

Основні етапи героїчного шляху, пройденого російським пролетаріатом в боротьбі за повалення влади експлуататорів в 1917 році, освітлено в збірнику статей «**Рабочий класс — ведущая сила Октябрьской социалистической революции**». М., «Наука», 1976. Не претендуючи на висвітлення теми в цілому, автори зосередили увагу на найважливіших проблемах. Перша з цих проблем — роль робітничого класу і його марксистсько-ленінської партії в здійсненні соціалістичної революції і встановленні диктатури пролетаріату. В статтях розкривається діяльність партії по залученню на свій бік більшості робітничого класу і створенню політичної армії соціалістичної революції форми і методи, боротьби за створення союзу з найбільш широким селянством — найважливішого фактора, що забезпечив перемогу Жовтня. Матеріали книги показують, що робітничий клас виступив гегемоном на всіх етапах боротьби за перемогу соціалістичної революції. Друга проблема — ведуча роль робітничого класу в проведенні перших соціалістичних перетворень в економіці і культурі. З завоюванням політичної влади робітничий клас став правлячим класом, взяв на себе керівництво Радянською державою і перетворення в життя програми будівництва соціалізму, розробленої Комуністичною партією. Тут читач знайомиться з першими перетвореннями в промисловості, із здійсненнями аграрних законів, боротьбою з куркулями,

Ось йде дослід, яких за день вони проводять десятки: — Стоїть ртутна лампа, на певній відстані від неї — криостат з поміщенням в ньому кусочком досліджуваного зразка. Між ними — цілий ланцюжок приладів і пристроїв. Наприклад, рідинний фільтр. Його призначення — «вирізати» теплову складову випромінювання, — пояснює Валера Іванов.

— За фільтром йде конденсор, — продовжує пояснювати дослід вже Володя Василенко. А з криостату повітря відкачується для того, щоб можна було охолоджувати зразок, заповнюючи криостат рідким азотом...

Володя стриманий і зосереджений. На питання про найцікавішу подію за п'ять років навчання відповів напівжартома:

— Колгосп. На першому курсі ми працювали в Візирці Комінтернівського району. Веселий був час. Зружилися. — і погасив посмішку...

— На четвертому курсі, коли працював над курсовою, мені здалось, що ось-ось винайду щось нове. Пізніше виявилось, що я помилявся, — заговорив він раптом серйозним тоном. — Коли ти сказав про подію, я згадав пережите в ті дні відчуття польоту... Розумієш, цей стан важко передати... Тоді ж, охолонувши трохи, я

зрозумів, що в науці ніколи не треба поспішати з висновками.

Далі розмова зайшла про наукового керівника. Яку роль грає він в роботі студента над дипломним дослідженням?

— Хоч ми вже й займаємось науковою роботою, назвати її повністю самостійною ще не можна, — сказав Валера Василенко. — Мій керівник асистент кафедри експериментальної фізики Юрій Федорович Вахман «підключає» мене до роботи, що вже ведеться. Він ставить задачу, допомагає в пошуках наукової літератури, в складанні плану роботи і, зрештою, в обговоренні результатів експерименту. І потім, працюючи поруч з науковим керівником, ми чому-небудь вчимося у нього. Такий приклад. Для аналізу графіків, що відображують результати дослідів, нам треба було перелічувати характеристики кривої кожного графіка. Робота нескладна, оскільки ведеться на обчислювальній машині, але часу забирає багато. Юрій Федорович запропонував перелічувати криві всіх графіків разом. В результаті час роботи над ними скоротився до одиниці.

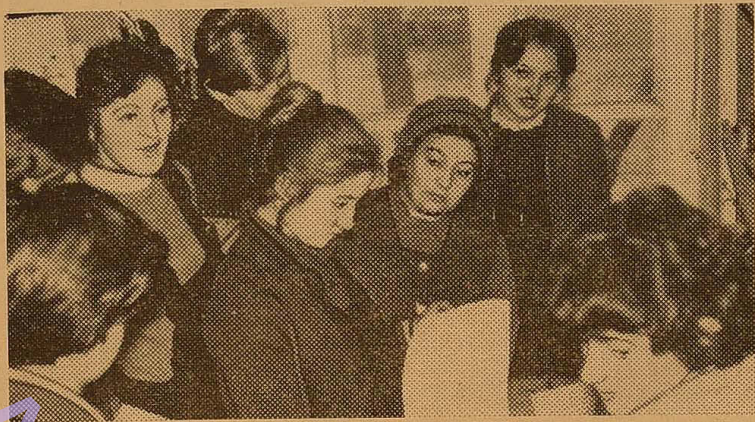
...Коли ми прощались, Валера Кривунченко розписав на папірці весь їх робочий день: «О десятій годині розпочинається робота в лабораторії. Після дванадцятої ходимо по черзі обідати. О шістнадцятій годині нас можна знайти на факультеті. А ввечері шукайте нас в «науці»».

Д. ШИЛІН,
фото автора.

А. ГРИНЬОВА,
голова ради ветеранів
комсомолу.
Є. СИЗОНЕНКО,
заступник голови
ради ветеранів
комсомолу.

НАШІ ВИПУСКНИКИ —

НАША ГОРДИСТЬ

ЗНАЙТИ СВОЄ ПОКЛИКАННЯ

Двадцять два роки працює Галина Павлівна Датій учителькою. Багато це чи мало? Звичайно, багато. Але той, уже далекий 1955-й рік, вона гарно пам'ятає: як закінчували п'ятий курс, як прощалися з рідними аудиторіями і лабораторіями фізичного, як тримали найпам'ятніший іспит перед Державною екзаменаційною комісією, як ішли після випускного зустрічати сонце до моря...

— Робота вчителя надзвичайно цікава. Це, гадаю, будь-хто з моїх колег скаже. Уже, здається, чимало прожила, багатьох людей знаю — представників різних професій, а от моя професія — найкраща.

Ми бесідуємо з Галиною Павлівною в затишному кабінеті фізики. Школа уже майже спорожніла після закінчення уроків, лише кілька дівчаток-чергових по кабінету — готують прилади на завтра.

джерел, значна частина яких з'явилася протягом епохи, що вивчається. Інші документи і матеріали побачили світ в пізніші часи. Використано також архівні матеріали.

Хід світових подій знову і знову підтверджує, яке велике значення має XXV з'їзд КПРС для нашої Батьківщини і для всіх братерських соціалістичних країн для міжнародного робітничого і комуністичного руху, національно-визвольної боротьби народів, для всього людства.

Видавництво «Прогрес» видає збірник під назвою «Форум советских коммунистов. Международная общественность о XXV съезде КПСС». М., 1976. Мета збірника подати читачам документальний матеріал, що дозволяє оцінити вплив XXV з'їзду КПРС на світову громадську думку. Вміщені в ньому відгуки торкаються найрізноманітніших проблем, обговорюваних на з'їзді, різноманітних сторін його роботи і впливу на сучасний світ. Опублікована тільки частина висловлень, зроблених як під час з'їзду, так і після нього.

В збірнику проведені багаточисленні відгуки політичних і громадських діячів різних країн, вислови політичних діячів, які дотримуються різних думок, зроблених перед мікрофоном радіо і об'єктивом телекамер, представникам газет, журналів, інформаційних агентств.

«XXV з'їзд — це маніфест розвинутого соціалізму, це з'їзд великих звершень, він пройшов під знаком реалізму, діловитості, спокійної впевненості в торжестві великої справи будівництва комунізму, боротьби за міцний і справедливий мир на землі», — пише в передмові до збірника член-кореспондент Академії наук СРСР В. Виноградов.

Ознайомившись з матеріалами, включеними до збірника

— Я коли вчилася в університеті, дуже часто уявляла себе в ролі вчителя, як я вперше зайду до класу... І коли закінчувала фізфак, пропонували залишитися в аспірантурі, але не захотіла: поїхала в школу. Своє покликання знайшла. І життя — радісне, і робота — робота радісна.

— Галино Павлівно! А учні Ваші як — бажають стати вчителями?

— Звичайно, серед випускників моїх уже є вчителі, багато вчать і в нашому рідному університеті і в інших вузах. Чимало з них обрали фізику. Це мені особливо приємно. Приємно, що навчила дітей любити нашу професію, що дала добрі знання з фізики. До речі, ще не було випадку, щоб вступні іспити з фізики хтось з моїх учнів склав нижче, ніж на «4» і «5».

На знімку: Г. Датій з учнями 10 «А» класу.

Фото Д. Шиліна.

читачі переконуються наскільки широкий резонанс XXV з'їзду КПРС, яка велика його історична роль.

Наша партія проводить величезну роботу по комуністичному вихованню. Досвід КПРС, накопичений за період з 1945 по 1976 рік, висвітлено в збірнику документів і матеріалів «КПСС о формировании нового человека». М., Политиздат, 1976.

Значне місце в збірнику займають відповідні розділи з документів XXIII, XXIV і XXV з'їздів партії, з постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, з доповідей, промов Генерального секретаря ЦК КПРС товариша Л. І. Брежнєва. Збірник складається з шести розділів, в кожному з яких документи і матеріали подані в хронологічному порядку.

Читаючи ці документи, ми можемо помітити комплексний підхід до постановки справи — забезпечення єдності ідейно-політичного, трудового і морального виховання з урахуванням завдань комуністичного будівництва. Партія приділяє велику увагу питанням формування нової людини і, в зв'язку з цим, політичній освіті, патріотичному і інтернаціональному вихованню, вихованню трудової дисципліни, бережливого ставлення до соціалістичної власності, дотримання норм і правил соціалістичного співжиття, створенню сприятливого клімату в колективах, етичному і естетичному вихованню. В публікованих документах показано, як здійснюється всебічне виховання трудящих у колективах, підкреслюється зростаюча роль партійних організацій, громадськості, ідеологічних кадрів в процесі виховання.

Виставка регулярно поповнюється новими виданнями, що відображають її тему.

Т. ЛОГВИНОВА,
головний бібліограф
наукової бібліотеки.

ВШАНУВАННЯ ВЕЛИКОГО

КОБЗАРЯ

Дев'ятого березня весь радянський народ і все прогресивне людство світу відзначали 163-тю річницю з дня народження великого українського народного поета, художника, мислителя, революціонера-демократа Тараса Григоровича Шевченка.

Сприймавши й розвивши прогресивні традиції російської і української культури, він висловив волелюбні сподівання й прагнення українського народу. Своєю геніальною творчістю Шевченко відкрив нову епоху в

українській літературі. Він є основоположником нової української літератури, родоначальником її революційно-демократичного напрямку.

Цій визначній даті дев'ятого березня на філологічному факультеті був присвячений вечір організований деканом філологічного факультету і Приморським районним комітетом партії Св'ято відкрив член спілки письменників України, декан філологічного факультету професор І. М. Дузь.

Темі «Т. Г. Шевченко і сучасність» був присвячений виступ шевченкознавця професора А. В. Недзвідського. Студент другого курсу Воло-

димир Лисак присвятив свій виступ темі «Т. Г. Шевченко і молодь».

В цей день солісти Одеського державного театру опери та балету Народний артист УРСР Анатолій Ріхтер, лауреат Всесоюзного конкурсу вокалістів Анатолій Барценко і артистка Алла Герашенко виконали покладені на музику твори Т. Г. Шевченка.

Везсмертні вірші великого сина українського народу звучали у виконанні студентів філфаку.

Взнак вшанування пам'яті поета учасники поклали квіти до пам'ятника Т. Г. Шевченку.

Л. ПЛАТМІР,
студент II курсу філологічного факультету.

Шевченко з нами на лінії вогню

Надходив ювілейний для Шевченка 1939 рік — 125-річчя з часу народження великого народного поета України, що мало відзначитися надзвичайно широко, на весь Радянський Союз. Вже з кінця 1938 року розгорталась підготовка до свята в Одеському університеті, де було вирішено зокрема випустити збірник літературознавчих статей, присвячений поетові.

На цей час я був прийнятий до аспірантури Одеського університету по кафедрі української літератури. Оскільки в аспірантурі я прийшов маючи десятирічний стаж газетної роботи, то мене негайно було призначено членом редколегії і літературним редактором Шевченківського збірника. Підготовка його і сучасний випуск були визначені як аспірантське завдання «номер один».

Справді, всі ми, члени редколегії, попрацювали дуже напружено, з ентузіазмом, і ще до кінця навчального року збірник у сірій палітурці був готовий і попрямував до читача. В збірнику взяли участь такі визначні вчені, як тодішній декан філологічного факультету професор Р. М. Волков (мій керівник по аспірантурі), вчений-біолог академік Д. К. Третьяков, який писав про атеїзм Шевченка, професор-мовознавець П. Й. Потапов і ряд інших товаришів, зокрема молодих.

Збірник дістав позитивну оцінку в одеської та республіканської літературної громадськості. Через багато років я з задоволенням звертаюся до вміщеної в цій книзі моєї статті «Непримиренна сатира», де здається, першим спробував схарактеризувати її особливості.

Коли дійшло до того, як назвати збірник, якихось довгих розмов, а суперечок поготів, не виникло: «Великий поет-революціонер». А як же інакше, влучніше й точніше, сказати про поета, який кликав громадою обух стати та добре вигострить сокиру та й заходиться вже будити? Як краще сказати про поета, який мріяв не лише про той

день, коли царя до ката поведуть, але й коли умруть ще незначаті царята?...

Який поет справді доходив до таких вершин класової, соціальної ненависті у своїх проклятих-процотвах?

Одне слово, ми доволі не замислювались над заголовком книги. Він був для нас аксіоматично-ясним. Він не міг бути іншим!

Але через багато років виявляється от що...

Виявляється, наш заголовок викликав незадоволення й заперечення буржуазного літературознавства за межами нашої країни, що, не сприймаючи революційності Шевченка, змикається з націоналістичними фальсифікаторами творчості великого Кобзаря.

Та все по порядку. Київська літературознавиця Валентина Федорівна Яшук привезла до нас на факультет для попереднього ознайомлення свою кандидатську дисертацію «Шевченко в англійських перекладах і критиці». Тему вона давно досліджує і має чимало цікавих опублікованих розвідок з цього питання. Не раз і в тих розвідках, і в дисертації вступав в бій з різними англомовними фальсифікаторами Шевченкової творчості, хоч поруч з тим наводив і чимало чесних, розумних відзивів людей, що прагнуть справді по-науковому розібратися в Шевченковій творчості.

І от переглядаючи дисертацію, я натрапляю на місце, яке безпосередньо стосується Одеського університету і нашого Шевченківського збірника вже далекого тепер 1939 року — з ласкавого дозволу Валентини Федорівни я його тут і наводжу.

За межами нашої країни Одеський збірник потрапив до рук буржуазного вченого В. Мельюза, який написав з приводу книги та її заголовку таке блюзнірство:

«Шевченкові часті їдкі напади на російську монархію і православну церкву, яка була в спілці з нею, дали радянській критиці привід розглядати його як «революціонера»...

ІДЕОЛОГІЧНА БОРОТЬБА ТРИВАЄ

Так, це пан Мельюз ставить у лапки Шевченкове революціонерство, не вірячи в нього.

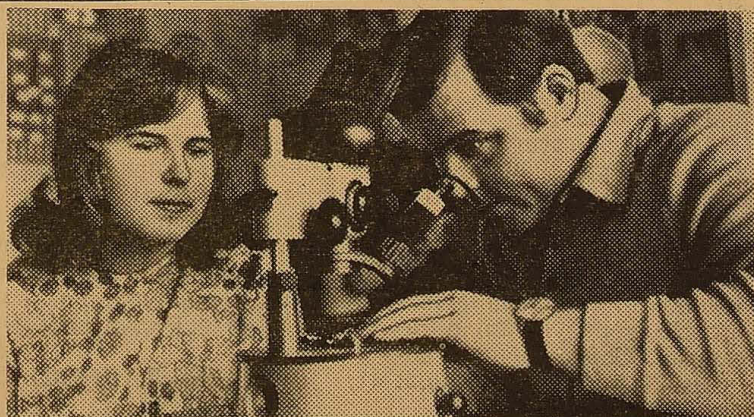
«І в цьому відношенні, — продовжує він атаку з негідними засобами, — характерно, що в 1939 році Одеський університет опублікував матеріали симпозиуму?! (причому тут симпозиум, якого не було і який Мельюзом просто вигаданий? — А. Н.) під назвою «Великий поет-революціонер». Ми не можемо відкидати, — грається Мельюз в об'єктивність, — що є місця у віршах Шевченка, і особливо в його російській прозі (чому особливо тут? — А. Н.), які підтримують такий погляд, однак уважний розгляд його біографії показує, що Шевченко, незважаючи на всі його радикальні погляди, не був активним діячем і не належав до жодної революційної організації, хоч він мав друзів у ліберальному «Кирило-Методіївському братстві» і, здається, був знайомий з М. Г. Чернишевським».

Ні! Тричі ні! Можемо тільки так відповісти непроханому «коментаторові». Вся творчість Шевченка, весь його життєвий шлях — це боротьба за краще майбутнє народу. Його слово завжди на сторожі «малих отих рабів німих». Десять років, проведених поетом у солдатчині, найвиразніше промовляють про те, був він «активним» чи «пасивним» борцем. Поет за його ж словами карється, мучиться, але не кається, лишаючись вірним тим ідеалам, які сповідував, коли йшов на заслання. А останні роки життя він не «здається», а напевно був знайомий з Чернишевським, діяв як бойовий соратник і його, і інших революційних демократів, згуртованих навколо «Современника» і «Колокола».

Шевченко — великий поет-революціонер і ми, автори й редактори давнього збірника 1939 року, ніколи не зречемося його бойової назви. Не дамо нікому применшувати чи заперечувати революційність великого Тараса! Шевченко з нами у великій боротьбі двох ідеологій двох світів. Він, його творчість завжди на лінії вогню. Саме революційність його поезії лякає буржуазних націоналістів і вони прагнуть її применшити в своїх писаннях, сфальсифікувати в своїх публікаціях. Та Шевченко і його творчість не піддаються ніякій «об'єктивізації», вони обпалюють і сьогодні читає сам вогнем революційної пристрасті.

І він крокує з нами як поет-революціонер і крокувати ме — нині і пізно і во віки віків.

Андрій НЕДЗВІДСЬКИЙ,
професор,
доктор
філологічних наук.

Юрфак. Практичні заняття з криміналістики. В кадрі — четвертокурсники Ольга Дубіна та Михайло Шаповал.
Фото Д. Шиліна.

ПРИСТРАСТЬ — МИСТЕЦТВО

(Закінчення. Початок див. у № 3).

російської революції основоположник грузинської реалістичної школи Яків Ніколадзе перестав отримувати в Парижі мізерну допомогу з Росії від матері і безрезультатно шукав роботу. Але ж на той час у Парижі було 40 тисяч скульпторів і до 80 тисяч художників. Постало питання — як бути? У Ніколадзе з'являється смілива думка: потрапити у майстерню Родена.

За протекцією «Вільного товариства мистецтв» у Парижі Ніколадзе допускають до іспиту. Роден доручає йому перевести у мрамур голову Йоанна Хрестителя. Підопічний Товариства витримує іспит з честю, і Роден залишає Ніколадзе у своїй майстерні. Тоді ж, в 1908 році, Товариство влаштовує в Паризьку школу мистецтв А. Федера, а дещо пізніше, в 1910 році, забезпечує роботою у «Вільній російській Академії» Н. Альтмана.

Чимало було зроблено для прямої і посередньої допомоги опальним літераторам і художникам в Росії. Так, наприклад, коли постало питання про перевезення в 1903 році хворого Михайла Врубеля до однієї з закордонних лікарень, Мечникови, як пише сам Врубель, «не затрималися дати позитивну відповідь».

Товариство підтримувало різнобічний зв'язок з Росією. Маловірогідно, що Сергій Дягилев не помітив в Парижі «Російського товариства», не користувався його підтримкою в організації виставки, а потім і «російських сезонів». За типом паризького «Вільного російського товариства мистецтв» в Росії стали виникати різноманітні культурні заклади. Вкажемо на Одесу, де на межі віків з'явився «Літературно-артистичний клуб», «Товариство допомоги літераторам і вченим». Тут також, як і в Парижі художники і літератори пропагували нові форми мистецтва, вели підготовку художньої зміни.

Тут ще багато неясного, не вивченого. Сьогодні важко сказати про справжні причини зустрічей і бесід Мечникових з Л. М. Толстим. Ясно одне — йшлося про союз двох протилежних світоглядів проти загального ворога — самодержавної Росії.

Судячи з того, що в роки першого перебування в Парижі в студії М. Волошина бували майбутні експонати «Салону» Борисов-Мусатов, Ширвашидзе і інші, там не міг не з'явитися і молодий одеський художник і поет Володимир Издебський. Тим більше, що тут бували модний поет Бальмонт і президент «Вільного російського товариства мистецтв» в Парижі Ольга Миколаївна Мечникова.

Важко сказати, де народилася ідея познайомити російську публіку з «свіжим словом» образотворчого мистецтва», допомогти В. Издебському організувати «Салон». Можливо, в студії Ольги Миколаївни в присутності самого І. І. Мечникова, можливо, в майстерні М. Волошина чи в кафе «Ротонда» — цьому «генеральному штабі різномовних диваків», але навряд чи ця ідея могла бути втілена в життя без серйозної методичної і матеріальної підтримки.

Діалектика розвитку теорії і практики вітчизняного образотворчого мистецтва підказує нам шукати «винного» серед соціально-активних сил. У випадкові з «Салон» Володимира Издебського, що формувався в Парижі, могли мати відношення лише зацікавлені особи, і перш за все О. М. Мечникова — президент «Вільного російського товариства мистецтв». Гроші були громадські, левова пайка яких могла належати навіть самому І. І. Мечникову, удостоєному у 1908 році Нобелівської премії.

С. ШЕВЕЛЬОВ,
мистецтвознавець.

На знімку: О. М. Мечникова. Фото з архіву.

РАНКОВИЙ ЕТЮД

Сонце визріває,
Сковзається сяйво,
По скельці озерця
Сміється срібляво.

Лілють лілії,
Ліричні лілії,
Пірнають лебеді
В лояльні хвилі.

Русява русалка,
Ранкова русалка,
Русявку рибалка
Кохав милу.

Купаються звуки,
Ллють роси звуки,
Ії свіжі руки —
Прохолодне гілля.

Володимир МОРОЗ,
випускник філфаку.

ОТКРОВЕНИЕ

Мне увидеть не чається
То волнение-мгновенье,
Как в реке закачается
Вдруг звезда-откровенье.
Манит чаща далекая,
Невидимка-тропинка,
Где в траве краснобокая
Польхнет ягодинка...

А другому привидится
Лес, бредущий на склоны,
Или где-то под Винницей

Золотые затоны,
Под рожком полумесяца
Стая рассветных побудка...
Перед третьим засветится
На лугу незабудка.
По ручью, по ложбинке,
По тропинке, что пройдена,
По цветку и травинке
Собирается Родина.

Владимир ДОМРИН.
(Из сборника «Красавка»).

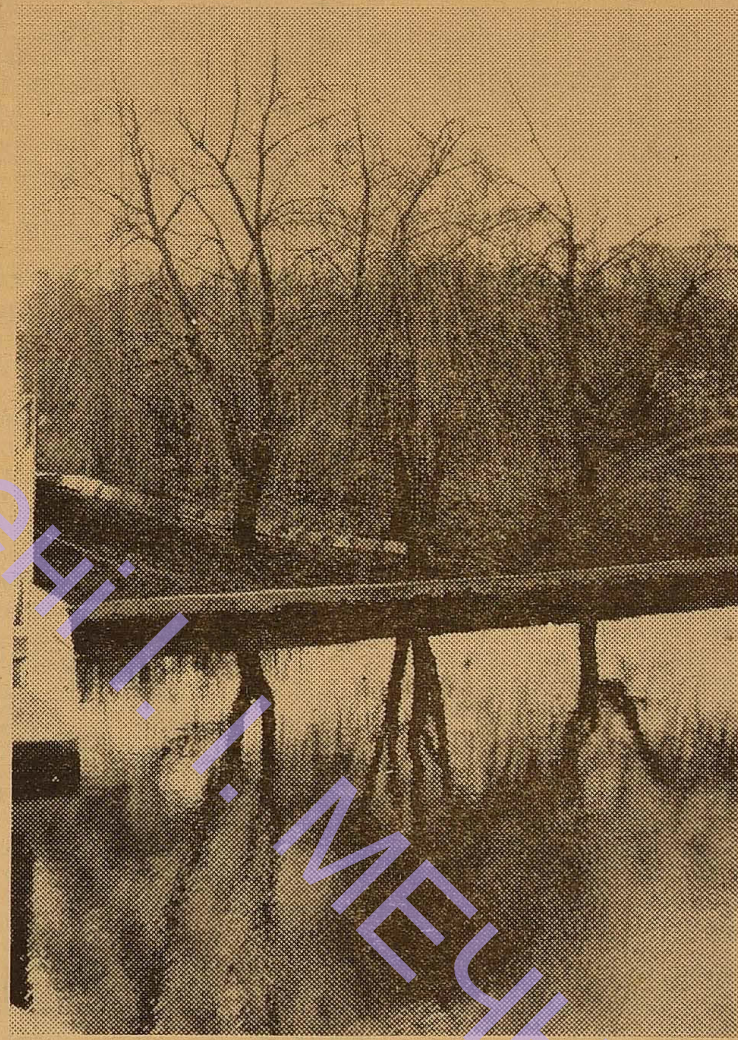
Устав от грохота дорог
Бывает увидать не лишне
Под солнцем порывевший
стог
И капельку дождя на вишне.

Или услышать тишину,
Смотреть задумчиво на воду,
И отойти в траве ко сну,
Не возмущая мать-природу

Проснутся, глядя на закат
И вдруг по-детски
улыбнуться,

Так, словно нам дано назад
К истокам юности вернуться.
И стать отчаянным вдвойне,
Как ученик после урока,
Молятся мира новизне
И жить без страха и упрека.

Анатолий МИХАЙЛЕНКО,
студент филфака.

ДЗЕРКАЛО.

ФОТОЕТЮД

Д. ШИЛІНА.

МЕРИДІАН ДРУЖБИ

АСПИРАНТУРУ СКІНЧИЛИ В ОДЕСІ

25 лютого на спеціалізованій вечірній раді біологічного факультету Одеського університету відбувся захист дисертацій аспірантів з Польської Народної Республіки Кристини Слизовської і Ельжбети Якубик. Ми вже вміщали їх фотографії на сторінках нашої газети. Сьогодні розповідаємо про цю подію докладніше.

Кристина Слизовська — асистент лабораторії біохімії тварин Інституту молекулярної біології Ягеллонського університету з Кракова, а Ельжбета Якубик — асистент лабораторії проникності мембран відділу біофізики інституту біохімії і біофізики Лодзьського університету. Вони приїхали в нашу країну в 1973 році. Уряд ПНР за домовленістю з Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР направив їх в Одеський університет на кафедру біохімії.

На кафедрі біохімії ОДУ аспіранти використали нові методи дослідження біомембран, зокрема сучасні радіоізотопні методи і освоїли найновішу вітчизняну радіоіндикаційну апаратуру, а також роботу з вітчизняними міченими вітамінами (35 S-ліпоатом, синтезованим на кафедрі біохімії вперше в на-

шій країні і в країнах Ради Економічної Взаємодопомоги ще в 1970 році).

Дисертаційні роботи аспірантів присвячені актуальній проблемі вивчення взаємодії мічених вітамінів у клітках крові і організмі.

Актуальні теми, пов'язані з одним із сучасних питань вітамінології і мембранології, розроблюваним на кафедрі біохімії, привернули увагу багатьох досліджувачів. Про це свідчать відгуки на дисертації, одержані з Білоруської і Української Академії наук, Москви (інститут харчування), Києва і т. ін.

Важливе практичне значення мають рекомендації по застосуванню ліпоєвої і нікотинової кислот, дані на основі дисертаційних робіт, — для клінік, лікарів, що виготовляють ці препарати.

Під час перебування в Радянському Союзі обидві аспірантки проводили також

велику громадську роботу. Це їй допомогло їм потоваришувати із своїми радянськими колегами. Ельжбета Якубик, магістр біохімії, член Спілки соціалістичної молоді Польщі. У себе на Батьківщині вона багато працювала в молодіжних організаціях, студентському науковому товаристві. А в Одеському університеті стала головою університетської ради спілки польських студентів. Кристина Слизовська — магістр зоології. Обидві аспірантки брали участь у роботі факультетського студентського клубу «Аристон», інтеркафе, виступали перед студентами.

Вчена рада біологічного факультету одноголосно присудила їм ступінь кандидатів біологічних наук.

Ідучи на Батьківщину, обидві вони залишають в Радянському Союзі багато друзів, з якими працювали поруч цілих три роки.

У заключному слові аспірантки з ПНР подякували радянський уряд за надану їм можливість закінчити аспірантуру в Радянському Союзі.

В. МАЛАХОВСЬКА.